

33 b

100624

Oversettelse.

Fritz Johlitz
776
C I - 22.Oslo den 25.11.45.
Akershus

Rapport angående avdeling
"Arbeide og sosialvesen"
ved Reichskommissar Oslo.

Det var avdelingens ønske å innføre en arbeidsbok i analogi med tysk arbeidsinnsatsrett. De forberedende arbeider ble avsluttet i samarbeide med sosialdepartementet. Det kom dog ikke til noen forkynnelse av loven. Istedet ble loven om innføring av et arbeidskort gitt i 1943. Reichskommissar oppstilte den grunnsetning at de reduserte matvarebeholdninger i første rekke skulle komme tungarbeiderne tilgode og fremfor alt de arbeidere som ble satt inn i krigs- og livsviktig arbeid. På grunnlag av disse bestemmelser skjedde utgivelsen av matvarekort gjennom bedriftene oppdelt i ukentlige avdelinger. For dette tiltak var avdeling "Ernæring og landbruk" resp. på norsk side f syningsdepartementet ansvarlig. Arbeidskontorene var bare skjæltet inn for så vidt som de traff avgjørelsen vedrørende om firmainnehaveren ved uberettiget bytte av arbeidsplass var berettiget til å holde arbeidskortet tilbake. Alt i alt ble vedkommende arbeidere, tilsammen ca. 300 000 gitt betydelige tilskudd av nærings- og nydelsesmidler.

Under trykket av den forsterkede etterspørsel etter arbeidskraft måtte man søke etter nye metoder, for det krav som de som trengte arbeidskraften hadde stillet for byggeåret 1944 på ca. 20 000 menn og 3 000 kvinner kunne ikke nås med de vanlig arbeidsinnsatstiltak. Av samtaler, og også av tjenstlige konferanser bragte jeg i erfaring at minister L i p p e s t a d ikl så noen mulighet for ennog tilnærmelsesvis å oppfylle kravet på arbeidskraft. Han foreslo derfor etter oppdrag av ministerpresident Q u i s l i n g å innkalle alle yngre mannlige og eventuelt også kvinnelige arbeidere samlet etter årsklasser og forplikte dem til å gjøre tjeneste. På grunn av de slette erfaringer i de øvrige besatte områder, fremforalt i Frankrike, med innkalling av arbeidere etter årsklasser, frarådet jeg disse metoder på det mest innstendige. Heller ikke

minister Lippestad var personlig for dette forslag, men som han flere ganger forsikret meg, var han kommet til meg med dette forslag etter Quislings instruks. Lippestad meddelte så også straks Quisling betenkelighetene. Denne var dog av den mening at innkallingen i Frankrike ikke kunne benyttes som sammenligningsgrunnlag for Norge, for ingen nordmann skulle settes imutenfor sitt lands grenser, mens franskmennene jo ble pålagt forpliktelse til å reise til Tyskland. Han var av den mening at man rolig kunne gå til innkalling av ^{de tre} årsklassene 1921 til 23. NS's politiske motstandere i og utenfor landet ville jo så allikevel benytte ethvert tiltak av regjeringen Quisling til å nyttiggjøre seg den politisk for seg selv. Dette måtte man alt på forhånd være oppmerksom på. Lippestad bad meg om å formidle en konferanse hos Reichskommissar for på Quislings vegne å fremlegge for denne forslaget om å innkalle de tre årganger for særlige arbeidstiltak i Norge. Reichskommissar og Quisling har vel snakket om det, erklarte Lippestad avsluttende. Konferansen mellom RK og min. Lippestad, som jeg også deltok i endte til tross for mine og også Reichskommissars sterke betenkeligheter allikevel med dennes samtykke til å innkalle de tre nevnte årganger. Dermed hadde Quisling fått oppfylt sitt gamle ønske, om enn i en annen form enn han hadde foresatt seg. Hans fordring til Reichskommissar var ustanselig påny å skape en norsk forsvarsmakt og sette denne inn i kamp på frontene til hjelp for Tyskland, eller i det minste å avløse de tropper som var satt inn i Norge med den nydannede norske forsvarsmakt og istedet å få de tyske tropper til fronten. Dette krav har Quisling også foredradd for føreren, men det ble aldri imøtekommet. Reichskommissar begrunnet også sitt samtykke til innkallelsen av de tre årganger overfor meg med (etter innholdet) følgende ord: "Nå har jo Quisling den beste mulighet for å forsøke om jeg eller han har rett i spørsmålet om å skape en norsk forsvarsmakt. Quisling gav personlig de nødvendige instruksjoner for innkallelsen. Således fikk jeg f. eks. vite av minister Lippestad at minister Blehr hadde fått særlige instruksjoner om å inndra nærings- og nydelsesmidler i tilfelle av at enkelte meldepliktige ikke meldte seg. Instruksjonene var ennå ikke på slottet, så satte den annen parts propaganda inn for full kraft. Det ble særlig utbredt blant allmenheten at de unge menn ville bli sendt til krigsinnsats på øst-

er uvis
 at L. ble
 fikk seg
 dette

fronten. Flertallet av de meldepliktige unndro seg innsatsen ved flukt fra bedriftene. Bl.a. forlot også arbeidere som slett ikke var meldepliktige, sine arbeidsplasser. Herved braktes produksjonsydelsen ved de bedrifter som vi særlig beskyttet, i betydelig grad i fare. Aksjonen ble derfor etter Reichskommissars befaling stanset og ikke mere nevnt offentlig. På grunn av denne befaling av Reichskommissar fant det sted en konferanse mellom RK og Quisling på Skaugum, som jeg med ganske kort frist ble innbudt til. Foruten meg tok også minister Lippestad, SS Oberführer Fehlis og den daværende leder av SS insatsstaben SS Obersturmbannführer Neumann del i konferansen. Reichskommissar mottok ministerpresidenten i garderoben og på veien til møterørelset sa RK til Quisling etter innholdet, slik at RK's tyske følge tydelig kunne forstå det: "Herr ministerpresident, nå har de bare innkalt til fredelig arbeidsinnsats i Norge og fått et så beklagelsesverdig resultat, hvorledes skulle egentlig dette resultat ha sett ut hvis de hadde sendt de tre årsklasser en innkallelingsordre til forsvarsmakten?" Quisling svarte intet på dette, men gjorde smilende en avvergende håndbevegelse. I denne konferanse skjendte Quisling på sitt ordenspoliti og enkelte ministre, f.eks. L i e og B l e h r . Av det han anførte fremgikk det ganske klart at han ville skille seg av med begge ministre. RK og Fehlis fremhevet det riktige i det han hadde anført, bare var disse bebreidelser alt for lenge siden blitt gjort fra tysk side, nemlig fra SS Obergruppenführer Redies og SS Oberführer Fehlis uten at man på norsk side overhode tok notis av dette. RK holdt ikke en avløsning av minister L i e for riktig i øyeblikket, i ledelsen av ordenspolitiet kunne der skje en forandring, det skjedde da også. Mot en forandring i forsyningsdepartementet hadde RK ingen betenkeligheter, han fremhevet bare at man ikke behøvde å snakke om det idag. (Såvidt jeg husker, hadde det alt i lang tid foregått forhandlinger om en avløsning av minister Blehr). Plutselig foreslo Quisling ganske utenfor sammenheng å innsette en riksfullmektig i Norge, på lignende måte som i Tyskland. Etterat RK, Neumann og jeg hadde talt mot dette, foreslo Quisling i nærvær av minister Lippestad fylkesfører A s t r u p fra Bergen. Det var for oss en meget pinlig situasjon, men fremfor alt for minister Lippestad. Han erklærte også senere overfor meg at han ikke hadde hatt noen

anelse om temaet for konferansen, så han var som falt ned fra skyene over sin ministerpresident's forslag. Ved RK's behendige fremgangsmåte ble spørsmålet ennå en gang gjenstand for drøftelse. Men for meg stod det alt dengang fast at man bare ville bli klar over om minister Lippestad skulle avskjediges straks eller senere. Etterat Quisling og Lippestad hadde forlatt RK's bolig, sa RK etter innholdet til Fehlis og meg: "Jeg har på forhånd sett resultatet komme, men selv det slag som min prestige har fått ved dette, tar jeg med på kjøpet, fordi Quislings gamle stående krav derved er blitt endelig begravet." Personlig var jeg av den overbevisning at føreren ville oppfylle Quislings krav, men at RK må ha frarådet det ganske energisk, slik at RK ganske særlig gledet seg til det øyeblikk da han kunne avgi rapport til føreren om Quislings elendige resultat i arbeidsinnsatsspørsmålet. Disse tanker drøftet jeg på veien hjem med Fehlis som absolutt var av min mening.

Som alt nevnt dreiet de fastsatte senere konferanser seg om minister Lippestads hode. De herrer som deltok fra Reichskommisariatets side gikk inn for Lippestad, slik at Astrup skulle arbeide som riksfullmektig under Lippestad, riktignok med særoppdrag fra ministerpresidenten til samtlige ministre. Minister Lippestad gav overfor meg ~~meg~~ i sin tid meget ofte uttrykk for tanker om å tre tilbake. Men man talte ham stadig senere bort fra dette, fordi Reichskommissar absolutt hadde uttalt sin tillit til ham og dessuten ikke ville gå med på et eksperiment med ^{som minister.} Astrup. Astrup fikk i disse konferanser arbeidsretningslinjer som han skulle arbeide etter. Men hans stilling var fra begynnelsen av på grunn av ministerpresident Quislings ulykkelige henvisningsordre aldri blitt riktig av betydning som fullmektig for arbeidsinnsatsspørsmål. Jeg hadde sett Astrup flyktig 2-3 ganger og engang talt med ham i Bergen. For meg personlig var innsettelsen en stor byrde, for jeg måtte nå ha konferanser med to departementssjefer. Og når de ^{ansvarlige} to sjefer på et så ømfintlig og upopulært arbeidsområde som nå arbeidsinnsatsen engang var, ikke arbeidet i beste forståelse, kunne der eventuelt opptre ennå større uroligheter. Resultatet ville da igjen ha vært mindre ytelse og derigjennom ville Tyskland skades. Min frykt ble gjort til skamme, samarbeidet var godt. Astrup arbeidet godt etter sine instruksjoner. Det var selvfølgelig lyktes ham med minister Lippestads fulleste understøttelse igjen å skape ro i

bedriftene. Det ble heller ikke grepet til noen straffetiltak mot arbeidsflyktninger slik at en stor del av de som var flyktet og tilhørte de tre nevnte årsklasser etter en viss tid igjen trådte inn i sine gamle bedrifter.

Kort tid deretter ble der på grunn av den anstrengte råstofflagre i Tyskland grepet til sparetiltak, f.eks. produksjonsforbud for vasse arbeider og produkter i Tyskland, disse ble av RK satt i kraft også i Norge. Derved ble svært mange bygge- og ?-arbeider, og også forskjellige andre arbeider innstillet. Etter tingenes stilling kunne man ennog innen en overskuelig fremtid regne med arbeidsløshet for enkelte norske arbeidskategorier. Hverken Reichskommissariat eller Quislingsregjeringen hadde interesse for dette. Det gjaldt derfor så tidlig som mulig å gripe til forebyggende forholdsregler. Herfor gikk Astrup inn med energi og godt resultat. Det ble anordnet hugst- skogs- og kultiveringsarbeider for tilfelle av arbeidsløshet. Videre gav han særlige beskyttelsesbestemmelser ved oppsing av over 5 personer og stansning av bedrifter. Det kom dog ikke som man i allminnelighet hadde fryktet til arbeidsløshet vinteren 1944/45. Selv den evakuerte befolkning fra Finnmark ble i tillegg til de øvrige beskyttet i land- og skogbruket.

Frivelse av Svingfangen.
 Krev om inndragning. rasj. kort
 for unedr. arb. innsett?
 leg. kort?
 Arb. innsatsloven? Krev fra
 tyske hold? Krev arbeid
 utenfor Norge.
 Arbeidsboken?